Asia: HE 195/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Suomen luonnonsuojeluliiton lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle jätelain vastuunjaon muutosesityksestä

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa.

On selvää, että suunnitteilla olevan muutoksen tärkeimpänä tavoitteena on siirtää osa kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden jätemääristä yksityisten yritysten hoitoon, jotta myös niiden mukana siirtyvä raha siirtyisi yksityisen sektorin liikevaihdoksi. Asiaa tarkastelevan henkilön ideologiasta riippuen tämä on joko hyvä tai huono asia. Sen sijaan **olemassa olevan aineiston ja tiedon perusteella vaikuttaa** ideologiasta riippumatta **siltä, että uudistuksesta on ympäristönsuojelulle todennäköisesti enemmän haittaa kuin hyötyä.**

Oikeastaan ainoat esitetyt perustelut lakimuutoksen puolesta ovat hallitusohjelman vaatimukset sekä ajatus elinkeinovapauden lisäämisen välttämättömyydestä.

Elinkeinovapaus on sinänsä tietenkin hyväksyttävä tavoite, mutta se ei kuitenkaan ole sen tärkeämpi kuin perustuslain 20 § (vastuu ympäristöstä) tai perustuslain yhdenvertaisuutta korostavat pykälät. Ei siis voi olla niin, että isojen toimijoiden elinkeinon edistäminen heikentää ympäristön tilaa tai kallistaa syrjäisempien alueiden jätemaksuja.

On tärkeää muistaa, ettei jätehuolto ole pelkästään taloudellisesti kannattaviin materiaaleihin keskittyvää kiertotaloutta, vaan ympäristöön ja ihmisten ympäristöterveyteen liittyvä peruspalvelu, jossa yhteiskunnalla on oltava vahva roolinsa, jotta myös harvaanasutumpi Suomi tulee katettua.

Kuitenkin juuri syrjä-Suomen arvioidaan kärsivän esitetyistä muutoksista (kohdat 4.1.3 ja 4.1.4). Ei siis ole mielekästä ajaa kuntien jätelaitoksia taloudellisesti liian ahtaalle. Suomen luonnonsuojeluliitossa uskomme, että 20 prosentinkin markkinaehtoinen yhteistyö mahtuu yksityisten yritysten joukkoon. Kuntien jätelaitoksethan käyttävät yleensä yksityisiä yrityksiä apuna jätehuollon ja kierrätyksen käytännön toteutuksessa.

Lisäksi lain vaikutusarvioinnissa todetaan (s. 14), että jätealan innovaatiotoiminnassa on yleistynyt innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen kuntien jätelaitosten ja yksityisten yritysten yhteistyönä. Riskinä on, että markkinaehtoisen toiminnan liian tiukka rajaaminen heikentää tätä yhteistyötä.

Tulevaisuudessa kiertotaloushankkeet tulevat edellyttämään kierrätyksen lisäämistä. Yhteiskunnan vastuulla olevat velvollisuudet ovat nopeammin ja helpommin ohjattavissa kuin yksityisten palveluntarjoajien hoidossa olevat. Jos vähennämme kunnan vastuuta, joudumme helposti luomaan yhä monimutkaisempia ohjauskeinoja, jotta jätehuollon etusijajärjestyksen toteutuminen varmistetaan. Lisäksi on luotava uutta säädöstöä mm. huoltovarmuuden turvaamiseksi, kuten kohdassa 4.3 todetaan.

Kohdassa 4.2 (s. 15) arvioidaan myös, että vaikka jätehuollon järjestämiseen liittyvä virkatyö

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 224
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

saattaa vähetä, voivat jälkivalvontatehtävät toisaalta lisääntyä. On tunnetusti ympäristön kannalta parempi järjestää asiat alusta asti kunnolla kuin paikata ongelmia jälkeenpäin.

Kun jätehuoltoon tuodaan entistä vahvemmin mukaan voitontavoittelu, kasvavat myös riskit väärinkäytöksiin jätteen loppusijoittamisessa (vrt. esim. Lokapojat Oy) tai ns. kermankuorintaan eli siihen, että yksityiset jäteyritykset keräävät vain taloudellisesti arvokkaimmat jätteet ja jättävät loput kunnan vastuulle.

Jätehuolto on vesihuollon kaltainen välttämättömyyspalvelu, jonka arvo huomataan vasta, kun se ei toimi. Siksi voisi olla perusteltua ennemminkin lisätä kuntien vastuuta ja oikeuksia sen järjestämisessä. Tämä saattaa auttaa toteuttamaan kiertotalouden vaatimuksia, helpottaa jätehuollon ohjausta ja yksinkertaistaa järjestelmää pienten yritysten kohdalla.

Jo toistakymmentä vuotta on puhuttu yksityisten yritysten toimintaedellytysten parantamisesta jätehuollon kentässä mm. siksi, että niiden katsotaan tuovan jätehuoltoon lisää innovatiivisia ratkaisuja. Kuitenkin myös kunnilla on roolinsa innovatiivisten ratkaisujen syntymisessä. Kuntien jätelaitosten nykyinen tai tuleva rooli tuskin vähentää materiaalikierron innovaatioita, jos ne ovat syntyäkseen. Valitettavasti jätettä riittää kaikille vielä toistaiseksi.

Helsingissä 26.2.2018

Jouni Nissinen
suojelupäällikkö
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Sähköposti: jouni.nissinen@sll.fi
Puh: 040 120 9222